

Dzieje Oddziału Krakowskiego Polskiego Towarzystwa Geologicznego

Anna Waśkowska¹, Rafał Sikora², Krzysztof Starzec¹, Andrzej Ślaczka³

A. Waśkowska

R. Sikora

K. Starzec

A. Ślaczka

History of the Kraków Branch of the Polish Geological Society. *Prz. Geol.*, 70: 292–299.

Abstract. The Kraków Branch of the Polish Geological Society (PGS) was established in 1922 and is the oldest and largest regional branch of the PGS. Initially, it was managed directly by the PGS Main Board, and from 1963, it has its own board. From the beginning, it has been one of the most active centres of the PGS and supported the work of the PGS management board in organizational activities in the country and in foreign cooperation. During World War II, its

members gave secret lectures, and in the post-war period, they took part in reactivating the PGS activities and establishing both other branches and most of the specialist sections of PGS. The branch organized about 30% of all annual PGS Scientific Meetings and several dozen other scientific symposia and popular scientific sessions. It was the centre to initiate the organization of Polish Geological Congresses in the 21st century. The Kraków Branch includes representatives of all scientific institutes from Kraków and beyond, dealing with Earth sciences.

Keywords: Kraków Branch of the PGS, history of geological science, Polish Geological Society

Historia Polskiego Towarzystwa Geologicznego (PTGeol) sięga 100 lat i od początku jest nierozdzielnie związana z tzw. ośrodkiem krakowskim (Goetel, 1923; Maślankiewicz, 1971a, b). Środowisko krakowskich geologów odegrało kluczową rolę w powołaniu towarzystwa i miało znaczący wpływ na ukształtowanie jego profilu, zwłaszcza w początkowym okresie działalności. Ponadto w pierwszym statucie wskazano, że Kraków jest główną siedzibą PTGeol (Statut, 1923) oraz siedzibą zarządu towarzystwa (Bieda, Nowak, 1928; Bieda, 1962). Przez wiele lat działacze krakowscy, którzy byli skupieni wokół władz towarzystwa, stanowili rdzeń organizacji, byli członkami zarządu głównego, angażowali się w prace redakcyjne *Rocznika Polskiego Towarzystwa Geologicznego* oraz pod skrzydłami towarzystwa organizowali wiele przedsięwzięć. Oddział Krakowski PTGeol (OK PTGeol) jest najstarszym oddziałem towarzystwa, a jego historia liczy 100 lat.

Materiały, które posłużyły do opracowania niniejszego artykułu, pochodzą z archiwum PTGeol oraz źródeł publikowanych. Działalność Oddziału Krakowskiego PTGeol przedstawił Narębski (1971) z okazji 50-lecia towarzystwa. Było to pierwsze i kompleksowe opracowanie dziejów OK PTGeol, które dostarczyło wielu cennych informacji. Uzupełniające dane zaczerpnięto ponadto z prac Goetela (1923, 1953, 1954), Biedy (1962), Świdzińskiego (1964), Maślankiewicza (1971a, b), Alexandrowicza (2009), sprawozdań z działalności PTGeol w okresie 20-lecia międzywojennego i lat 1945–1963 (33 dokumenty) oraz sprawozdania z działalności Oddziału Krakowskiego PTGeol z okresu 1963–2021 (58 dokumentów). Źródłem danych były także liczne komunikaty dotyczące działalności

PTGeol i wydarzeń naukowych w Polsce, opublikowane na łamach *Przeglądu Geologicznego* w latach 1953–2017 oraz na stronie internetowej Państwowego Instytutu Geologicznego – Państwowego Instytutu Badawczego.

UTWORZENIE ODDZIAŁU KRAKOWSKIEGO PTGeol

Na początku XX w. Kraków skupiał najliczniejszą grupę polskich geologów (Maślankiewicz, 1971a; Alexandrowicz, 2009), która była powiązana z ważnym ośrodkiem naukowym, jakim był Gabinet Geologiczny na Uniwersytecie Jagiellońskim (Szajnocha, 1925; ryc. 1). Właśnie w tym mieście zrodziła się inicjatywa powołania Polskiego Towarzystwa Geologicznego jako organizacji branżowej. W konsekwencji spora część członków nowo powstałego towarzystwa (bo około 40%) pochodziła właśnie z Krakowa. Pozostałą, większą część stanowili geolodzy z różnych rejonów Polski, w związku z tym stosunkowo szybko wyłoniła się potrzeba rejonizacji aktywności towarzystwa i prowadzenie jej równoległe w innych ośrodkach. Umożliwił to §32 statutu PTGeol, zgodnie z którym: *W każdej miejscowości, gdzie mieszka większa ilość członków P. T. G., może utworzyć się za zgodą Zarządu, grupa miejscowa, rządząca się osobnym statutem, wypracowanym przez Zarząd P. T. G.* (Statut PTGeol z 1923 r.). W rezultacie w latach 1922–1923 wyodrębniły się 3 ośrodki PTGeol: krakowski, warszawski i lwowski, nazwane pierwotnie kołami miejscowymi (Goetel, 1923; Żelechowski, 1925), które następnie przeistoczyły się w oddziały. W skład Koła Krakowskiego PTGeol weszli geolodzy głównie z południowo-zachodniej Polski. W początkowych latach działalności koło to liczyło nieco ponad 30 członków.

¹ Wydział Geologii, Geofizyki i Ochrony Środowiska, Akademia Górniczo-Hutnicza, al. Mickiewicza 30, 30–059 Kraków; waskowsk@agh.edu.pl; kstarzec@agh.edu.pl

² Państwowy Instytut Geologiczny-PIB, Centrum Geozagrożeń, ul. Skrzatów 1, 31–560 Kraków; rafal.sikora@pgi.gov.pl

³ Instytut Nauk Geologicznych, Uniwersytet Jagielloński, ul. Gronostajowa 3a, 30-387 Kraków; slaczka31@tlen.pl

Ryc. 1. Siedziby Oddziału Krakowskiego i Zarządu Głównego Polskiego Towarzystwa Geologicznego w Krakowie: A – ul. Św. Anny 6; B – ul. Oleandry 2a; C – ul. Gronostajowa 3a

Fig. 1. Headquarters of the Main Board of the PGS and the Kraków Branch of PGS in Kraków: A – Św. Anny 6; B – Oleandry 2a; C – Gronostajowa 3a

WŁADZE ODDZIAŁU KRAKOWSKIEGO PTGeol

Oddział Krakowski PTGeol, w przeciwieństwie do pozostałych ośrodków regionalnych, przez pierwszych kilkadziesiąt lat działalności nie miał własnych władz i bezpośrednio podlegał zarządowi głównemu towarzystwa. W związku z tym, że Zarząd Główny PTGeol składał się w większości z członków oddziału krakowskiego towarzystwa, a z początkiem działalności liczba członków oddziału nie była duża, nie widziano wówczas potrzeby powoływania odrębnego zarządu. Oddzielne zwierzchnictwo zostało powołane dopiero w 1963 r. (Sprawozdanie, 1965). W tym czasie do towarzystwa należało już blisko 1000 osób, a Oddział Krakowski PTGeol liczył 280 członków. Usamodzielnienie się oddziału było więc wymuszone – z jednej strony koniecznością sprawnego zarządzania zwiększającą się liczbą członków towarzystwa, z drugiej wymogami nowego statutu PTGeol, zatwierdzonego w 1963 r. Paragraf 49, pkt. 4 tego dokumentu określał, iż w skład władz oddziałów wchodzi: *Zarząd Oddziału, Walne Zebranie Członków i Komisja*

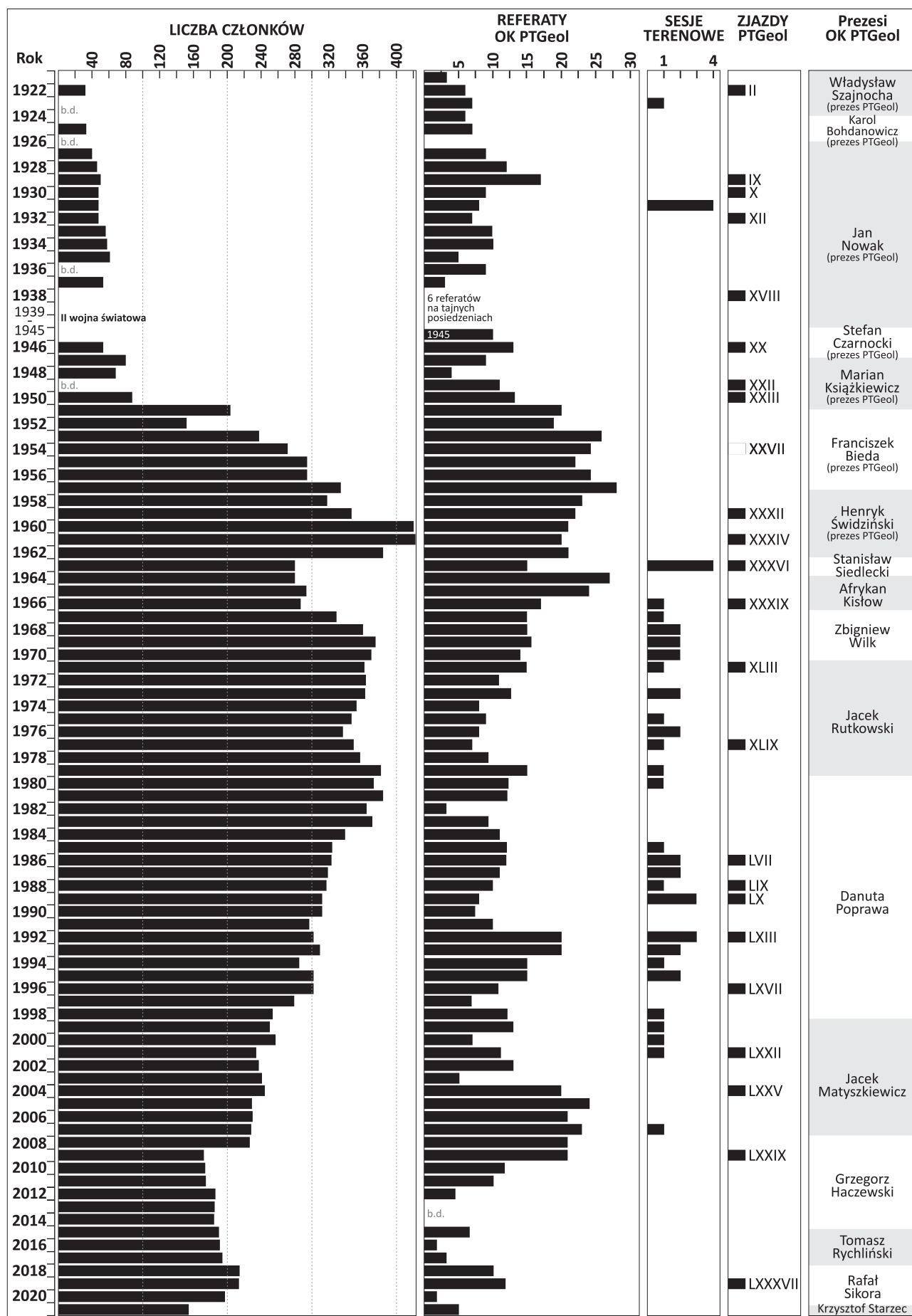
Rewizyjna (Statut..., 1964). Zarząd OK PTGeol był powoływany na 2 lata w wyborach odbywających się na walnym zebraniu członków towarzystwa. Zgodnie z wymogami nowego statutu w dniu 18.11.1963 r. odbyło się nadzwyczajne Walne Zebranie OK PTGeol, na którym w wyniku głosowania ukonstytuowały się jego pierwsze władze. Przewodniczącym został Stanisław Siedlecki, wiceprzewodniczącym Antoni Kleczkowski, a funkcję sekretarza objął Wojciech Narębski. Począwszy od tego roku aż do czasów obecnych Oddział funkcjonował pod zwierzchnictwem 10 przewodniczących (tab. 1; ryc. 2). Najdłużej, bo przez 19 lat, działalnością OK PTGeol kierowała Danuta Poprawa, inną ważną funkcję, sekretarza oddziału, najdłużej sprawował Leszek Chudzikiewicz – w sumie 25 lat (tab. 1).

DZIAŁALNOŚĆ OK PTGeol

Od początku istnienia PTGeol grupa krakowskich geologów skupionych wokół zarządu organizacji przejęła główny ciężar działalności i mocno zaangażowała się

Tab. 1. Przewodniczący (prezysi) i sekretarze Oddziału Krakowskiego Polskiego Towarzystwa Geologicznego
Tab. 1. List of presidents and secretaries of the Kraków Branch of the Polish Geological Society

Przewodniczący <i>Presidents</i>	Lata kadencji <i>Years of office</i>	Sekretarze <i>Secretaries</i>
Od 1921 r. do listopada 1963 r. Oddziałem Krakowskim PTGeol kierował zarząd główny towarzystwa		
Stanisław Siedlecki	1963–1964	Wojciech Narębski
Afrykan Kisłowski	1964–1967	Marek Nieć
Zbigniew Wilk	1967–1971	Marek Nieć (1967–1969) Jacek Rutkowski (1969–1971)
Jacek Rutkowski	1971–1979	Franciszka Szymakowska (1971–1973) Teresa Grabowska (1973–1974) Leszek Chudzikiewicz (1974–1977) Danuta Poprawa (1977–1979)
Danuta Poprawa	1979–1998	Leszek Chudzikiewicz (1979–2003)
Jacek Matyszkiewicz	1998–2003	
Joachim Szulc	2003–2007	Elżbieta Machaniec (2003–2007)
Grzegorz Haczewski	2007–2013	Małgorzata Jamer (2007–2013)
Tomasz Rychliński	2013–2018	Ewa Niesiołowska (2013–2018)
Rafał Sikora	2018–2021	Oliwia Kowalczyńska (2018–2021)
Krzysztof Starzec	od 2021	Agata Jarzynka (od 2021)

Ryc. 2. Aktywność Oddziału Krakowskiego PTGeol w latach 1922–2021
 Fig. 2. Activity of the Kraków Branch of the PGS in 1922–2021

w realizację celów statutowych. Geolodzy ci zainicjowali, praktykowane do dziś, naukowe spotkania referatowe, zwane wówczas odczytami, oraz zorganizowali największe zjazdy PTGeol. Byli otwarci na współpracę zarówno na płaszczyźnie branżowej, jak i w dziedzinie popularyzacji wiedzy geologicznej. To właśnie członkowie OK PTGeol zorganizowali jedyną w okresie międzywojennym sesję popularnonaukową (Goetel, 1953). Przed II wojną światową przedstawiciele oddziału utrzymywali również ożywione kontakty z organizacjami zagranicznymi prowadzącymi działalność o podobnym profilu, m.in. poprzez inicjowanie wzajemnej współpracy, stałe uczestnictwo w międzynarodowych kongresach geologicznych i zapraszanie gości z zagranicy na zjazdy PTGeol organizowane przez oddział (Świdziński, 1964; Rühle, 1984; Skoczylas, 2018; Sikora i in., 2022; Ślaczka i in., 2022).

REFERATY NAUKOWE

Odczyty, udział w nich oraz dyskusje nad prezentowanymi zagadnieniami były jedną z podstawowych dziedzin aktywności członków OK PTGeol. W okresie 100 lat w oddziale tym ogłoszono 1164 referaty połączone z dyskusjami naukowymi (ryc. 2). Ich tematyka była bardzo zróżnicowana. Poruszano zagadnienia regionalne i lokalne oraz rozmaite problemy z zakresu najważniejszych dziedzin geologii, jak stratygrafia, tektonika, sedymentologia, mineralogia, geologia złóż oraz paleontologia. Prelegenci dzielili się własnym doświadczeniem, prezentując wyniki prac badawczych, lub podsumowywali dotychczasowy stan wiedzy.

Liczba prezentowanych referatów zmieniała się w czasie. W pierwszych latach wygłaszano kilkanaście odczytów rocznie (ryc. 2). Prelekcje miały miejsce w słynnym Gabinetie Geologicznym Uniwersytetu Jagiellońskiego przy ul. Św. Anny 6 (Szajnocha, 1925; ryc. 1). Wybuch II wojny światowej i represje wobec uznanych przedstawicieli PTGeol (Goetel, 1954; Maślankiewicz, 1971a, b; Sikora i in., 2022) skutecznie sparaliżowały działalność towarzystwa, mimo to Oddziałowi Krakowskiemu PTGeol (jako jedynemu) udało się utrzymać aktywność, prowadzoną wówczas całkowicie w konspiracji. Tajne spotkania, podczas których ogłoszono 6 odczytów, odbywały się w prywatnym mieszkaniu Kazimierza i Zofii Maślankiewiczów (Goetel, 1954; Bieda, 1962; Maślankiewicz, 1971; Sikora i in., 2022). Powojenne wznowienie oficjalnej działalności PTGeol w łonie środowiska krakowskiego było więc naturalną kontynuacją działań prowadzonych w konspiracji. Pierwsze zebranie organizacji odbyło się już w 1945 r. (Maślankiewicz, 1946).

W OK PTGeol dość szybko przywrócono po wojnie cykliczną aktywność odczytową, a liczba wystąpień referatowych rok rocznie wzrastała i w latach 50. XX w. oraz pierwszej połowie lat 60. XX w. przekraczała 20 odczytów rocznie (ryc. 2). Odczyty odbywały się w okresie jesienno-zimowo-wiosennym, w cyklu cotygodniowych spotkań. Lata 50. i 60. XX w. były okresem największego rozwoju oddziału i dużego zainteresowania referatami, na których notowano obecność średnio około 50–70 słuchaczy. W kolejnych latach odbywało się przeważnie po kilkanaście odczytów w ciągu roku, okresowo liczba ta

zmniejszała się do kilku spotkań (np. w latach 1974–1979) lub wzrastała do ok. 20 (np. w latach 2014–2019).

Od lat 70. XX w. sesje referatowe odbywały się w Krakowie w siedzibach różnych jednostek naukowo-badawczych, które użyczały OK PTGeol swoich pomieszczeń. Były to: Instytut Nauk Geologicznych UJ (przy ul. Oleandry 2a, a od 2017 r. przy ul. Gronostajowej 3a), Wydział Geologii, Geofizyki i Ochrony Środowiska AGH (przy alei A. Mickiewicza 30), Oddział Karpacki Państwowego Instytutu Geologicznego-PIB (przy ul. Skrzatów 1) oraz Instytut Nauk Geologicznych PAN (przy ul. Senackiej 1).

SESJE TEMATYCZNE

Oprócz cyklicznej działalności prelekcyjnej organizowano również okolicznościowe sesje tematyczne (tab. 2). Pierwsze takie spotkanie miało miejsce w Krakowie w 1934 r. i było poświęcone zagadnieniom plejstocenu. Wygłoszono na nim 5 referatów. Stało się ono inspiracją dla kolejnych członków OK PTGeol, którzy organizowali tego typu prelekcje od lat 50. XX w. Spotkania te były zwykle jednodniowe, a nazywano je sympozjami naukowymi lub kolokwiami. Można je podzielić na dwie kategorie: spotkania dedykowane jednostkowemu zagadnieniu geologicznemu oraz spotkania poświęcone wybitnym naukowcom, którzy przyczynili się do rozwoju nauk geologicznych. W tym drugim przypadku sesje dotyczyły następujących osób: Jana Samsonowicza (1960), Marii Skłodowskiej-Curie (1967), Władysława Szajnochy (1968), Henryka Świdzińskiego (1970), Stanisława Małkowskiego (1973), Stanisława Staszica (1975), Janusza Kotlarczyka (2018) i Antoniego Tokarskiego (2019). W ramach tych spotkań ogłoszono około 130 referatów. Ponadto od 1980 r. oddział brał udział w cyklicznych sympozjach *Geologia formacji węglonośnych Polski* i przez wiele lat był współorganizatorem tych spotkań. W okresie PRL-u niektóre posiedzenia miały formę poufną (m.in. w latach 1953/1954), ze względu na zachowanie tajemnicy służbowej. Na takich posiedzeniach poruszano sprawy dotyczące geologii złóż.

SESJE TERENOWE

Na początku drugiej połowy ubiegłego wieku zainteresowanie spotkaniami i odczytami w OK PTGeol było bardzo duże, co przyczyniło się do narodzin nowej inicjatywy, kultywowanej przez wiele kolejnych lat, mianowicie organizowania sesji terenowych. Najczęściej miały one formę jednodniowych wycieczek geologicznych dla członków oddziału, na których przedstawiano problematykę geologiczną zwiedzanego regionu i dyskutowano ją w terenie badań. Pierwsze spotkanie terenowe zorganizowano w 1964 r. Początkowo wycieczki te cieszyły się dużym powodzeniem i przez kilka pierwszych lat frekwencja na spotkaniach wyjazdowych była bardzo wysoka. Wówczas sesje terenowe odbywały się 2–3 razy do roku (ryc. 2). W latach 1972–1984 zainteresowanie tą formą aktywności zmalało, liczba spotkań terenowych została zredukowana do średnio jednego spotkania na 2 lata. W okresie 1985–2001 (z wyłączeniem lat 1990–1991 i 1996–1997) spotkania terenowe powróciły jako stała, coroczna aktywność oddziału, potem nie były już kontynuowane (ryc. 2).

AKTYWNOŚĆ POPULARNONAUKOWA

Jeszcze w okresie międzywojennym członkowie OK PTGeol czynili starania na rzecz upowszechnienia wiedzy z dziedziny nauk o Ziemi. Po wojnie w celu przybliżenia zagadnień geologicznych i popularyzacji w społeczeństwie tej stale rozwijającej się dziedziny naukowej członkowie oddziału organizowali otwarte, popularnonaukowe sesje tematyczne. Pierwsza taka sesja odbyła się w 1952 r. i dotyczyła geologii w służbie człowieka (tab. 2). W kolejnych latach do roku 1957 oraz w 1967 r. sesje te były poświęcone zagadnieniom współczesnej geologii, metodom badań jaskiń, genezie złóż kruszców, roli świata organicznego w budowie skorupy ziemskiej, analizom mikroskopowym osadów morskich, dziejom Ziemi, budowie geologicznej Polski, badaniom Spitsbergenu oraz geologii Księżyca. W 1967 r. odbyły się 2 sesje filmowe. Na tych spotkaniach członkowie OK PTGeol wygłosili łącznie ponad 40 referatów (tab. 2). Rozkwit towarzystwa przypadający na lata 50. i 60. XX w. (Sikora i in., 2022) zapisał się w środowisku krakowskim nie tylko wzrastającą liczbą wstępujących doń członków, ale także szerokim, ogólnospołecznym oddziaływaniem PTGeol, sięgającym poza środowisko branżowe. Obecnie oddział promuje wśród młodzieży zainteresowania geologią i naukami o Ziemi poprzez patronat nad regionalną częścią Ogólnopolskiego Konkursu Geologiczno-Środowiskowego *Nasza Ziemia – środowisko przyrodnicze wczoraj, dziś i jutro...*, organizowaną w Oddziale Karpackim PIG-PIB w Krakowie.

ZJAZDY ORGANIZOWANE PRZEZ ODDZIAŁ KRAKOWSKI PTGeol

Od początku istnienia PTGeol coroczne zjazdy jego członków stanowiły fundament działalności towarzystwa (Sikora i in., 2022). Zjazdy te integrowały członków PTGeol z różnych części kraju, umożliwiały poznanie geologii obszaru, na którym odbywał się zjazd, a nade wszystko stanowiły forum twórczej wymiany poglądów. Decyzje o kolejnych zjazdach naukowych podejmowano w czasie walnych zjazdów delegatów, które odbywały się z reguły co roku podczas zjazdów naukowych. Na walnym zjeździe delegatów wielokrotnie powierzano funkcję organizatora zjazdu OK PTGeol. Należy przy tym wspomnieć, że organizację drugiego z kolei zjazdu, w 1922 r., przyjął na siebie Władysław Szajnocha z ośrodka krakowskiego. To wędrowne zebranie, bo tak wtedy określano zjazdy, odbyło się w czerwcu tegoż roku na Śląsku Cieszyńskim. W późniejszym okresie OK PTGeol wiele razy gościł członków towarzystwa z pozostałych ośrodków, organizując bądź współorganizując łącznie 24 zjazdy, z których pięć odbyło się przed II wojną światową (Krajewski, 1953; Sikora i in., 2022).

Tematyka, którą podejmowano w trakcie zjazdów organizowanych przez OK PTGeol, dotyczyła głównie Karpat i obszaru na północ od Krakowa, bo były to dominujące rejony badań członków oddziału. Jedenaście zjazdów w całości poświęcono zagadnieniom geologii Karpat zewnętrznych, a na 3 innych Karpaty były jednym z tematów zjazdu. Geologia Tatr i Podhala była przedmiotem 4 zjazdów organizowanych przez oddział, na 3 innych

zjazdach omawiano geologię pienińskiego pasa skałkowego, 6 zjazdów w całości lub części poświęcono geologii okolic Krakowa (Krajewski, 1953; Sikora i in., 2022). Ponadto na zjazdach organizowanych przez OK PTGeol podejmowano tematykę Górnego Śląska, Gór Świętokrzyskich, a nawet Sudetów i organizowano wycieczki w te rejony kraju. Sudety były miejscem pierwszego powojennego zjazdu PTGeol w 1946 r. Organizację tego zjazdu powierzono Marianowi Książkiewiczowi, wyznaczając mu za cel zapoznanie członków towarzystwa z geologią Ziem Zachodnich – po wysłuchaniu referatów w Krakowie uczestnicy wyruszyli na wycieczkę terenową w rejon Wałbrzycha.

Zwiększenie liczby członków towarzystwa jednoznacznie przełożyło się na wzrost zainteresowania uczestnictwem w zjazdach, np. w pierwszym zjeździe w Tatrach (1930), organizowanym przez W. Goetla, wzięło udział 50 uczestników, w tym 11 geologów z Czechosłowacji, a w pierwszym po wojnie zjeździe tatrzańskim (1959), również organizowanym przez W. Goetla, wzięło udział już ponad 400 osób, z czego 100 z zagranicy (Sikora i in., 2022; Ślącza i in., 2022). Tak duże przedsięwzięcia dochodziły do skutku dzięki sprawnej organizacji członków OK PTGeol oraz dbałości Zarządu Głównego PTGeol i środowiska krakowskiego o rozwój kontaktów międzynarodowych (Ślącza i in., 2022).

Model zjazdów ewoluował – na początku główny nacisk kładziono na sesje terenowe, w trakcie których prowadzono ożywione dyskusje i wymianę poglądów. Natomiast sesje referatowe zwykle ograniczały się do kilku wystąpień przygotowanych najczęściej przez osoby prowadzące wycieczki terenowe i ściśle dotyczyły geologii obszaru sesji terenowych. W ostatnich dekadach zjazdy przybrały formę regularnych konferencji naukowych, na których wszyscy uczestnicy mają możliwość zaprezentowania wyników swoich badań.

UDZIAŁ CZŁONKÓW OK PTGeol W DZIAŁALNOŚCI SEKCJI SPECJALISTYCZNYCH

Różnorodność tematów podejmowanych w środowisku PTGeol była ogromna, jednak niektóre zagadnienia cieszyły się szczególnym zainteresowaniem. Pokłosiem tego było wyodrębnienie się nieformalnych zespołów naukowych, ukierunkowanych na działalność w wybranych dyscyplinach geologicznych. Na podstawie wewnętrznego porozumienia zainteresowanych takie grupy zawiązywały w strukturze towarzystwa sekcje specjalistyczne. W ich skład wchodziło zwykle od kilkunastu do kilkudziesięciu geologów. Z biegiem lat z inicjatywy OK PTGeol powołano 7 sekcji, były to: Sekcja Sedymentologiczna, Sekcja Genezy Złóż Rud, Sekcja Geologii Matematycznej, Sekcja Sozologiczna, Sekcja Geologii Stosowanej, Sekcja Petrologii Węgla oraz Sekcja Badań Strukturalnych i Geozagrożeń (Sikora i in., 2022). Członkowie tego oddziału brali też czynny udział w działalności pozostałych sekcji, m.in. Tektonicznej, Paleontologicznej, Stratygraficznej, Sekcji Ochrony Zasobów Przyrody Nieożywionej i w Polskiej Grupie Roboczej Systemu Jurajskiego.

Tab. 2. Sesje i konferencje tematyczne w Oddziale Krakowskim Polskiego Towarzystwa Geologicznego
Tab. 2. List of scientific and popular scientific sessions organized by the Kraków Branch of the Polish Geological Society

Rok Year	Rodzaj, tytuł sesji lub konferencji Type, title of session or conference	Rola Role
1925	Odczyty popularnonaukowe	organizator
1934	Konferencja Oddziału Krakowskiego na temat plejstocenu	organizator
1950	Konferencja poświęcona naukom geologicznym w Polsce (zwołana w związku z Kongresem Nauki Polskiej)	organizator
1952	Odczyty popularnonaukowe: <i>Geologia w służbie człowieka</i>	organizator
1953	Odczyty popularnonaukowe: <i>Z zagadnień współczesnej geologii</i>	organizator
1954	Odczyty popularnonaukowe: <i>Z dziejów Ziemi</i>	organizator
1955	Odczyty popularnonaukowe: <i>Budowa geologiczna Polski</i>	organizator
1956	Kolokwium tematyczne na posiedzeniu PTG: <i>Sedymentacja fliszu karpackiego</i>	organizator
	Odczyty popularnonaukowe: <i>Przez Skandynawię na Spitsbergen</i> (jeden w Krakowie, drugi w Kielcach)	organizator
1957	Sesja naukowa: <i>Stosunek serii magurskiej do sąsiadujących jednostek</i>	organizator
1960	Uroczysta sesja poświęcona pamięci prof. Jana Samsonowicza	organizator
1966	Cykl posiedzeń naukowych nt. nowych metod badań w geologii stosowanej	organizator
1967	Symposium naukowe poświęcone pamięci Marii Skłodowskiej-Curie: <i>Metody oznaczania wieku bezwzględnych skal</i>	organizator
	Referaty popularnonaukowe	organizator
	Seanse filmowe	organizator
1968	Posiedzenie dla uczczenia 40. rocznicy śmierci Władysława Szajnochy	organizator
1969	Sesja naukowa: <i>Zastosowanie metod matematycznych w geologii</i>	organizator
1970	Uroczyste posiedzenie naukowe poświęcone pamięci prof. dr. hab. Henryka Świdzińskiego	współorganizator z WGP AGH, KNG PAN, ZNG PAN
1971	Symposium naukowe poświęcone geologii Księżyca	organizator
	Symposium dotyczące miocenu w Kotlinie Nowosądeckiej	organizator
	Wycieczka naukowa poświęcona poszukiwaniom solanek jodowo-bromowych w okolicy miejscowości Łapczyca–Gierczyce koło Bochni (A. Garlicki)	organizator
1972	Kolokwium na temat polskiego sarmatu	organizator
1973	Konferencja naukowa poświęcona problematyce neogenu Kotliny Nowotarskiej i Pienin	organizator
	Kolokwium poświęcone geologii okolic Wieliczki	organizator
	Symposium pt. <i>Tektonika kier litosferycznych (zagadnienia strukturalne, sedymentologiczne i metalogeniczne)</i>	organizator
	Posiedzenie naukowe poświęcone 10-leciu śmierci prof. Stanisława Małkowskiego	organizator
1974	Symposium naukowe: <i>Badania grawimetryczne w geologii i górnictwie</i>	organizator
1975	Konferencja naukowa poświęcona problemom geologiczno-inżynierskim i hydrogeologicznym zbiornika wodnego w Dobczycach	organizator
1976	Uroczyste posiedzenie naukowe dla upamiętnienia 150 rocznicy śmierci Stanisława Staszica	współorganizator z PTMin, AGH, Zakł. Ośw., Nauk. i Techn. PAN
1977	Sesja naukowa: <i>Geologia i petrogenesa współczesnych wulkanitów orogenicznych na przykładzie Cotopaxi (Północne Andy)</i>	współorganizator z PTMin.
	Terenowe seminarium naukowe <i>Struktury osuwiskowe na północnym stoku Babiej Góry</i> (S.W. Alexandrowicz)	organizator
1978	Konferencja naukowa: <i>Pozycja stratygraficzna cieszynitów i warunki ich występowania</i>	organizator
1979	Wybrane zagadnienia geologicznej zabudowy doliny i dorzecza górnej Wisły	współorganizator z SiT GKZ, PGBW Hydrogeo i ZPiDG O. w Krakowie
1980	Sesja terenowa: <i>Warunki występowania gipsów i ich znaczenie surowcowe oraz dyskusja nt. problematyki złożowej i wód mineralnych</i>	współorganizator z IGiSM AGH KLiTG, ZPiDG o. w Krakowie
	Cykl odczytów Jana Koziara: <i>Hipoteza ekspansji Ziemi</i>	organizator
	3. Symposium Naukowe: <i>Geologia formacji węglonośnej w Polsce</i>	współorganizator z WGGiOŚ AGH i OG PiG
1981	4. Symposium Naukowe: <i>Geologia formacji węglonośnych Polski</i>	współorganizator z WGGiOŚ AGH i OG PiG
1982	5. Symposium Naukowe: <i>Geologia formacji węglonośnych Polski</i>	współorganizator z WGGiOŚ AGH i OG PiG
1983	6. Symposium Naukowe: <i>Geologia formacji węglonośnych Polski</i>	współorganizator z WGGiOŚ AGH i OG PiG
	Sesja naukowa o tematyce paleontologicznej	organizator

Tab. 2. Sesje i konferencje tematyczne w Oddziale Krakowskim Polskiego Towarzystwa Geologicznego – cd.
Tab. 2. List of scientific and popular scientific sessions organized by the Kraków Branch of the Polish Geological Society – cont.

1984	7. Sympozjum Naukowe: <i>Geologia formacji węglonośnych Polski, formacja karbońska</i>	współorganizator z WGGiOŚ AGH i OG PIG
1985	Sympozjum naukowe dotyczące złóż rud	organizator
	8. Sympozjum Naukowe: <i>Geologia formacji węglonośnych Polski, formacja karbońska</i>	współorganizator z WGGiOŚ AGH i OG PIG
	Sympozjum Naukowe: <i>Wody Termalne Polski – stan wykorzystania i perspektywy</i>	organizator
1986	Sesja terenowa: <i>Geologia zrzębu Krzemionek</i> (J. Rutkowski, J. Matyszkiewicz, A. Łaptaś, J. Krokowski, M. Paszkowski, M. Krobicki)	organizator
	Sesja terenowa: <i>Osady czwartorzędowe okolic Kryspinowa</i> (J. Rutkowski)	organizator
	Sesja terenowa: <i>Plaszczowina jasielska i jej stosunek do jednostek sąsiednich</i> (L. Koszarski, A. Koszarski)	organizator
1987	9. Sympozjum Naukowe: <i>Geologia formacji węglonośnych Polski, formacja karbońska</i>	współorganizator z WGGiOŚ AGH i OG PIG
	Sesje terenowa: <i>Czwartorzęd zachodniej części Dołów Jasielsko-Sanockich</i> (A. Wójcik, K. Marmakowa, K. Harmata)	organizator
	Sesja terenowa: <i>Młode ruchy tektoniczne Kotliny Jeleśni</i> (A. Wójcik)	organizator
1988	10. Sympozjum Naukowe: <i>Geologia formacji węglonośnych Polski, formacja karbońska</i>	współorganizator z WGGiOŚ AGH i OG PIG
	11. Sympozjum Naukowe: <i>Geologia formacji węglonośnych Polski, formacja karbońska</i>	współorganizator z WGGiOŚ AGH i OG PIG
1989	Sesja terenowa: <i>Budowa geologiczna rejonu Witkowic</i> (J. Rutkowski)	organizator
	12. Sympozjum Naukowe: <i>Geologia formacji węglonośnych Polski, formacja karbońska</i>	współorganizator z WGGiOŚ AGH i OG PIG
1990	13. Sympozjum Naukowe: <i>Geologia formacji węglonośnych Polski, formacja karbońska</i>	współorganizator z WGGiOŚ AGH
1991	14. Sympozjum Naukowe: <i>Geologia formacji węglonośnych Polski, formacja karbońska</i>	współorganizator z WGGiOŚ AGH
1992	Terenowe Spotkanie Geologiczne: <i>Nowy rezerwat geologiczny „Zimny Dół” i jego okolice</i> (R. Gradziński)	organizator
	Terenowe Spotkanie Geologiczne: <i>Tyniec i okolice</i> (J. Rutkowski)	organizator
	Terenowe Spotkanie Geologiczne: <i>Zakrzówek, kamieniołom – O pochodzeniu wód dopływających do kamieniołomu</i> (J. Motyka, S. Witczak, A. Zuber)	organizator
	15. Sympozjum Naukowe: <i>Geologia formacji węglonośnych Polski</i>	współorganizator z WGGiOŚ AGH
1993	Konferencja terenowa: <i>Magmatyzm wschodniej części Dębника</i> (C. Harańczyk, A. Lewandowska) i <i>Osady holocenu doliny Raclawki</i> (J. Rutkowski)	organizator
	16. Sympozjum Naukowe: <i>Geologia formacji węglonośnych Polski</i>	współorganizator z ISE AGH i OK PIG
1994	Sympozjum terenowe: <i>Rezerwat geologiczny w Kajasówce</i> (R. Gradziński)	organizator
	Sympozjum terenowe: <i>Osuwiska górnojurajskie w rejonie Krakowa</i> (J. Matyszkiewicz)	organizator
1995	17. Sympozjum Naukowe: <i>Geologia formacji węglonośnych Polski</i>	współorganizator z WGGiOŚ AGH
1996	18. Sympozjum Naukowe: <i>Geologia formacji węglonośnych Polski</i>	współorganizator z WGGiOŚ AGH
1997	19. Sympozjum Naukowe: <i>Geologia formacji węglonośnych Polski</i>	współorganizator z WGGiOŚ AGH
1998	20. Sympozjum Naukowe: <i>Geologia formacji węglonośnych Polski</i>	współorganizator z WGGiOŚ AGH
1999	21. Sympozjum Naukowe: <i>Geologia formacji węglonośnych Polski</i>	współorganizator z WGGiOŚ AGH
	Sympozjum terenowe: <i>Górnojurajskie budowle węglanowe w Dolinie Będkowskiej</i> (J. Matyszkiewicz)	organizator
2000	22. Sympozjum Naukowe: <i>Geologia formacji węglonośnych Polski</i>	współorganizator z WGGiOŚ AGH
2001	23. Sympozjum Naukowe: <i>Geologia formacji węglonośnych Polski</i>	współorganizator z WGGiOŚ AGH
2002	24. Sympozjum Naukowe: <i>Geologia formacji węglonośnych Polski</i>	współorganizator z WGGiOŚ AGH
2003	25. Sympozjum Naukowe: <i>Geologia formacji węglonośnych Polski</i>	współorganizator z WGGiOŚ AGH
2004	26. Sympozjum Naukowe: <i>Geologia formacji węglonośnych Polski</i>	współorganizator z WGGiOŚ AGH
2005	27. Sympozjum Naukowe: <i>Geologia formacji węglonośnych Polski</i>	współorganizator z WGGiOŚ AGH
2006	28. Sympozjum Naukowe: <i>Geologia formacji węglonośnych Polski</i>	współorganizator z WGGiOŚ AGH
2007	29. Sympozjum Naukowe: <i>Geologia formacji węglonośnych Polski</i>	współorganizator z WGGiOŚ AGH
2008	30. Sympozjum Naukowe: <i>Geologia formacji węglonośnych Polski</i>	współorganizator z WGGiOŚ AGH
2009	31. Sympozjum Naukowe: <i>Geologia formacji węglonośnych Polski</i>	współorganizator z WGGiOŚ AGH
2010	32. Sympozjum Naukowe: <i>Geologia formacji węglonośnych Polski</i>	współorganizator z WGGiOŚ AGH
2018	33. Sympozjum Naukowe: <i>Geologia formacji węglonośnych Polski</i>	współorganizator z WGGiOŚ AGH i OG PIG-PIB
2019	Posiedzenie naukowe poświęcone pamięci prof. Janusza Kotlarczyka	współorganizator z WGGiOŚ AGH
	Posiedzenie naukowe z okazji 80. urodzin prof. Antoniego Tokarskiego	współorganizator z ING PAN

CZŁONKOWIE ODDZIAŁU KRAKOWSKIEGO PTGeol

Oddział Krakowski PTGeol od czasu ukonstytuowania był najbardziej liczebnym filarem towarzystwa i pod tym względem stanowił znaczną część organizacji, skupiając zwykle 30–40% jej członków. Od czasu powołania do lat 50. XX w. liczba członków oddziału systematycznie przyrastała (ryc. 2). W 1923 r. nowo wyodrębnione Koło Krakowskie liczyło 31 osób, a po 5 latach działalności już około 50. Intensywny przyrost liczby członków zaznaczył się po II wojnie światowej. W 1951 r. do oddziału należało już ponad 100 osób. Rokrocznie liczba ta zwiększała się i w ciągu 10 następnych lat wzrosła aż czterokrotnie. W 1960 r. OK PTGeol liczył już 420 osób, co wówczas stanowiło ponad połowę wszystkich członków towarzystwa. Lata 50. i 60. XX w. to okres optimum rozwoju oddziału oraz realizacji celów statutowych w różnych inicjatywach. W 1963 r. odnotowano zmniejszenie liczby członków OK PTGeol o ponad 100 osób (ryc. 2). Paradoksalnie było to pokłosiem rozrostu towarzystwa oraz wewnętrznych zmian strukturalnych. Wiele osób z OK PTGeol przeszło wówczas do nowo powołanych oddziałów, m.in. na Górnym Śląsku i we Wrocławiu (Maślankiewicz, 1971c). Kilka lat po reorganizacji, w 1967 r., liczba osób stowarzyszonych w OK PTGeol wynosiła 329, a rok później przekroczyła 350 i na tym poziomie utrzymywała się przez następnych 15 lat (ryc. 2). W kolejnym okresie liczebność oddziału stopniowo się zmniejszała. W latach 1984–1990 liczba osób należących do oddziału oscylowała pomiędzy 300 a 350, w okresie 1991–2000 było od 250 do 300 członków, a w latach 2001–2015 od 230 do 250. W 2021 r. nastąpiła ogólnopolska kwerenda stanu osobowego PTGeol i kontrola statutowego obowiązku opłacania składek członkowskich. W wyniku tych działań w styczniu 2022 r. stan liczebny OK PTGeol ukształtował się na poziomie 202 osób.

PODSUMOWANIE

Ośrodek krakowski istotnie przyczynił się nie tylko do utworzenia Polskiego Towarzystwa Geologicznego, ale przez wiele dziesięcioleci odgrywał on również istotną rolę w jego funkcjonowaniu. OK PTGeol w znacznej mierze kreował działalność i kierunki aktywności towarzystwa w okresie przedwojennym, co znalazło swój wyraz m.in. w organizacji zjazdów PTGeol oraz prowadzeniu spraw związanych z wydawaniem *Rocznika...* Członkowie oddziału przyczynili się również do szybkiej reaktywacji działalności towarzystwa po ustaniu działań wojennych. W nowym otwarciu aktywnie zainicjowali działalność geologiczną na Ziemiach Zachodnich – gdzie, posiłkując się członkami z Oddziału Krakowskiego i Lwowskiego, utworzono Oddział Wrocławski – oraz czynnie włączyli się w politykę geologiczną kraju (Goetel, 1953; Maślankiewicz, 1971c; Świdziński, 1964; Sikora i in., 2022). Sprawne działania środowiska krakowskiego pozwoliły na dynamiczny rozwój organizacji w regionie, popularyzację geologii w społeczeństwie, wzmocnienie współpracy z ośrodkami zagranicznymi i ugruntowanie pozycji Krakowa jako jednego z najważniejszych ośrodków geologicznych w Polsce. Organizacja blisko 30% zjazdów PTGeol, licznych sympozjów tematycznych, sesji terenowych oraz rola głównego inicjatora w organizacji

Polskiego Kongresu Geologicznego trwale zaznaczyły się nie tylko w historii towarzystwa, ale też w dziejach polskiej geologii. Siłą OK PTGeol jest sprawna współpraca wielu geologów z licznych krakowskich ośrodków naukowych oraz firm branżowych. Zrealizowanie wymienionych w artykule przedsięwzięć nie byłoby możliwe bez zaangażowania członków wywodzących się m.in. z Instytutu Nauk Geologicznych UJ, Oddziału Karpackiego PIG-PIB, Wydziału Geologii, Geofizyki i Ochrony Środowiska AGH, Ośrodka Badawczego Instytutu Nauk Geologicznych PAN w Krakowie, Instytutu Gospodarki Surowcami Mineralnymi i Energią PAN, Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie, Instytutu Nafty i Gazu-PIB, Przedsiębiorstwa Geologicznego w Krakowie, nieistniejącego już Krakowskiego Oddziału PGNiG S.A., Kopalni Soli Wieliczka S.A. czy Zakładów Górniczo-Hutniczych *Bolestaw*. Obecnie bardzo ważnym elementem działalności oddziału są starania o przyciągnięcie do towarzystwa młodych adeptów geologii oraz utrzymywanie kontaktów z członkami przebywającymi na zasłużonej emeryturze, gdyż tylko współpraca kolejnych pokoleń geologów gwarantuje utrzymanie dziedzictwa i potencjału naukowego, kulturowego oraz organizacyjnego Polskiego Towarzystwa Geologicznego.

LITERATURA

- ALEXANDROWICZ S. 2009 – Polskie korzenie Międzynarodowej Unii Badań Czwartorzędu (INQUA). Pr. Komisji Historii Nauki PAU, 9: 53–86.
- BIEDA F. 1962 – Czterdziestolecie Polskiego Towarzystwa Geologicznego. 1921–1961. Ann. Soc. Geol. Pol., 22 (1): 119–144.
- BIEDA J., NOWAK J. 1928 – Sprawozdanie z czynności Towarzystwa za rok administracyjny 1926/27. Ann. Soc. Geol. Pol., 4: 204–206.
- GOETEL W. 1923 – Powstanie i dwa pierwsze lata Polskiego Towarzystwa Geologicznego (1921–1922). Ann. Soc. Geol. Pol., 1: 100–104.
- GOETEL W. 1953 – Rola Polskiego Towarzystwa Geologicznego w rozwoju geologii polskiej. Prz. Geol., 1 (3): 1–6.
- GOETEL W. 1954 – Polskie Towarzystwo Geologiczne w 10-lecie Polski Ludowej. Ann. Soc. Geol. Pol., 24: 409–419.
- MAŚLANKIEWICZ K. 1946 – Sprawozdanie z działalności Polskiego Towarzystwa Geologicznego za okres 1945/46. Ann. Soc. Geol. Pol., 14: 243–247.
- MAŚLANKIEWICZ K. 1971a – Pięćdziesięciolecie Polskiego Towarzystwa Geologicznego. Ann. Soc. Geol. Pol., 41 (1): 5–30.
- MAŚLANKIEWICZ K. 1971b – Pięćdziesięciolecie Polskiego Towarzystwa Geologicznego. Prz. Geol., 19 (7): 322–327.
- MAŚLANKIEWICZ K. 1971c – Oddział Wrocławski PTG. Prz. Geol., 19 (7): 340–341.
- NARĘBSKI W. 1971 – Oddział Krakowski PTG w latach 1963–1970. Prz. Geol., 19 (7): 339–340.
- SIKORA R., WAŚKOWSKA A., KOWALCZEWSKA O., KRZYWIEC P., PLOCH I. 2022 – Sto lat Polskiego Towarzystwa Geologicznego (1921–2021). Prz. Geol., 70 (4): 247–266.
- RÜHLE E. 1984 – Kronika Polskiego Towarzystwa Geologicznego – Feliks Różycki (1887–1981). Ann. Soc. Geol. Pol., 54: 471–473.
- SKOCZYLAŚ J. 2018 – Wkład polskich geologów do współpracy międzynarodowej w latach 1918–1939. W 100-lecie odzyskania niepodległości. Prz. Geol., 66 (11): 667–672.
- SPRAWOZDANIE z działalności Polskiego Towarzystwa Geologicznego w latach 1963 i 1964. Ann. Soc. Geol. Pol., 35: 521–522.
- STATUT Polskiego Towarzystwa Geologicznego w Krakowie, 1923. Ann. Soc. Geol. Pol., 1: 103–107.
- STATUT Polskiego Towarzystwa Geologicznego, 1964. Ann. Soc. Geol. Pol., 34: 661–668.
- SZAJNOCHA W. 1925 – Czterdziestolecie gabinetu Geologicznego Uniwersytetu Jagiellońskiego (1886–1925). Ann. Soc. Geol. Pol., 3: 1–60.
- ŚLĄCZKA A., SIKORA R., WAŚKOWSKA A. 2022 – Sto lat międzynarodowej współpracy Polskiego Towarzystwa Geologicznego. Prz. Geol., 70 (4): 282–291.
- ŚWIDZIŃSKI H. 1964 – Polskie Towarzystwo Geologiczne w XX-lecie Polski Ludowej. Ann. Soc. Geol. Pol., 34 (1): 5–27.
- ŻELECHOWSKI W. 1925 – Działalność Polskiego Towarzystwa Geologicznego w latach 1923–25. Ann. Soc. Geol. Pol., 2: 94–102.